

Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2024-2025

osana alueellista hyvinvointikertomusta

Mukana Kymenlaakson Alueellisen hyvinvointikertomuksen painopisteissä

2) terveelliset elintavat ja hyvä mielenterveys

4) merkityksellinen elämä

Piirros: Päivi Pöyhölä

Sisällysluettelo

- Dia 3 Tausta ja tarkoitus
- Dia 4-6 Mitä Kymenlaakson alueella jo tehdään?
- Verkostoyhteistyö
 - Koulutus
 - Mittaaminen
 - Toteutuneet hankkeet
 - Rahoitus
- Dia 7-8 Käytössä olevat valtakunnalliset toimintamallit
- Dia 8 Mitä seuraavaksi?
- Dia 9 Mistä voin tilata kulttuurihyvinvointiammattilaisia ja mistä saan lisää tietoa?
- Dia 10-11 Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2024-2025 painopiste:
Lasten, nuorten ja perheiden kulttuurihyvinvointityön edistäminen.
- Dia 12 Hyödyllisiä linkkejä

Tausta ja tarkoitus

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia

Kulttuurihyvinvointi viittaa yksilölliseen tai yhteisöllisesti jaettuun kokemukseen siitä, että kulttuuri, taide ja luova toiminta lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen. Kulttuuri ja taide voi edistää yhteisöllisyyttä, ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, antaa virikkeitä, ylläpitää aktiivisuutta ja toimintakykyä sekä tuoda mielekkyyttä elämään.

Jokaisella on oikeus ilmaista itseään vapaasti, osallistua taiteisiin ja kulttuuriin sekä kehittää itseään ja yhteisöään kulttuurin avulla. Nämä oikeudet on turvattu YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, useissa Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa.

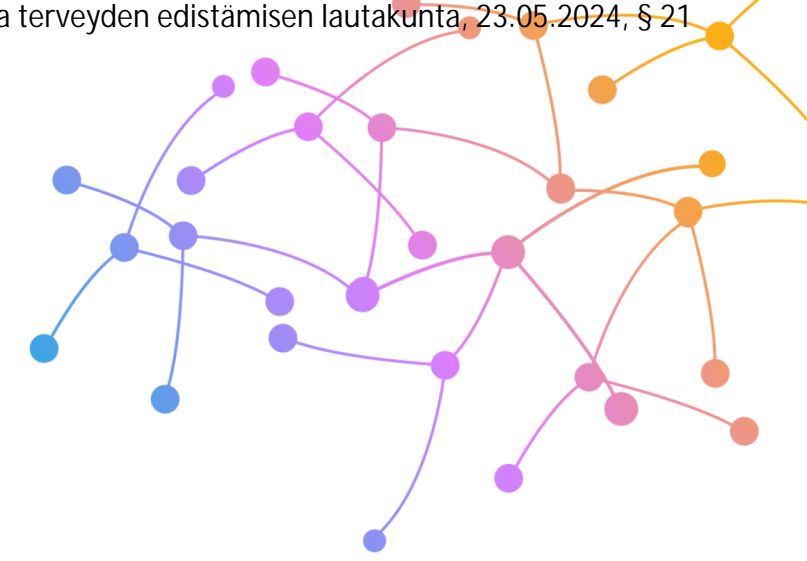
Kymenlaaksossa kulttuurihyvinvoinnin käsitteen alle mahtuu niin taide, kulttuuri, luova toiminta, luontosuhde, liikkuminen kuin leikillisyydskin. Arjen kulttuuri, harrastukset, kokemuksellisuus, monialainen yhteistyö eri alojen ammattilaisten välillä, yhteisöllisyys ja taideterapia ovat kaikki kulttuurihyvinvoinnin eri portaita, joita voidaan hyödyntää aina ennaltaehkäisytyöstä hoitoon ja kuntoutukseen.

Kulttuurihyvinvoinnin edistämisessä korostuu toistuvuuden merkitys. Kulttuurihyvinvoinnin on kuljettava fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin rinnalla alusta alkaen kaikilla rajapinnoilla (mm. hoito- ja kuntoutussuunnitelmissa ja verkostopalaverissa). Tämä mahdollistuu, kun kulttuurihyvinvointi on osana henkilöstön tietoisuutta, puheita ja palveluohjausta. Parhaimmillaan kulttuurihyvinvointi lisää myös ammattilaisten työhyvinvointia.

Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelma on ollut käytössä vuodesta 2020. Ensimmäisen jakson painopiste on ollut ikääntyneiden kulttuurihyvinvointityö. Kymenlaakson alueellinen ikääntyneen väestön kulttuurihyvinvointisuunnitelma valmistui vuonna 2021.

<https://kymenhva.fi/hyvinvointialue/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/>

Kulttuurihyvinvointityön raportointi vuosittain alueellisen hyvinvointikertomuksen raportoinnin yhteydessä.

Mitä Kymenlaakson alueella jo tehdään?

Verkostoyhteistyö

- **KYHY - Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista -verkosto**

Vapaa ja monialainen verkosto kaikille Kymenlaaksolaisille joita asia kiinnostaa. Verkosto on toiminut vuodesta 2017 ja on valtakunnallisen Taikusydämen alueverkosto.

- **Taikusydän - Kulttuurihyvinvoinnin valtakunnallinen yhteyspiste**

Taiteen ja hyvinvoinnin yhteyksien monialaisen koordinaation, kehittämisen ja viestinnän valtakunnallinen yhteistyöverkosto.

- **MIELI Terveyttä kulttuurista mielenterveys ry**

Valtakunnallinen, yleishyödyllinen yhdistys, jonka tarkoituksena on kulttuuri- ja taideperustaisten menetelmien saaminen osaksi kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin parantamista ja turvaamista

- **Kymenlaakson järjestöjen neuvottelukunta**

Alueen kulttuurijärjestöt mukana yhteistyössä potilas- ja vammaisjärjestöjen, päihde- ja mielenterveysjärjestöjen, maahanmuuttajajärjestöjen, työllisyysjärjestöjen, ikääntyneiden järjestöverkoston, kumppanuustalojen, valmius- ja varautumisjärjestöjen, liikuntajärjestöjen sekä lapsiperhejärjestöjen kanssa.

Koulutus

Kulttuurihyvinvointi on ilmiönä laaja toiminnan, kouluttamisen, kehittämisen ja tutkimuksen muodostama kokonaisuus. Kulttuurihyvinvoinnin toteuttamisessa korostuu taide- ja kulttuuritoimijoiden ammattimainen ja pitkäjänteinen yhteistyö muiden toimialojen kanssa.

- ITSEOPISKELU Taikusydämen kulttuurihyvinvoinnin perusteet -opintojakso
<https://taikusydän.turkuamk.fi/yleinen/verkkokurssi-kulttuurihyvinvoinnista/>
- RYHMILLE SOPIVA Teemoitetut ja räätälöidyt kulttuurihyvinvoinnin lyhytkoulutukset Kymenlaakson hyvinvointialueen ammattilaisille: yhteyshenkilönä Piia Kleimola
- TUTKINTO-OPISKELU Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkillä Kulttuurihyvinvoinnin YAMK -koulutuskokonaisuus mm. kulttuuri-, sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisille. <https://www.xamk.fi/koulutukset/kulttuurihyvinvointi/>
Opiskelijoita kannustetaan maakunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa tukeviin opinnäytetöihin.

Mittaaminen

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen TEA-viisari kerää terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta tietoa kuntatasolla. Mm. eri väestöryhmien huomioon ottamista kunnan kulttuuritoiminnassa sekä kulttuurin huomioon otamista laajassa hyvinvointikertomuksessa, yhteistyötä kulttuuritoimijoiden ja kunnan kanssa, sekä lisäksi lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta ja taiteen perusopetusta edistäviä toimenpiteitä.

Toteutuneet hankkeet, esimerkkejä

XAMK - Eloa ja iloa Kaakkois-Suomeen eli Kulttuurista hyvinvointia kuntalaisille kehittämistehtävä, jossa päätavoite oli kehittää luovan alan, taiteen ja kulttuurin yhteistoimintaa sekä toimintamalleja, jotta kulttuuripalvelut ja muu toiminta edistää entistä paremmin kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta. Toiminnan kehittämisessä kiinnitettiin erityistä huomiota niihin kuntalaisiin ja ryhmiin, joilla voi olla vaikeuksia saavuttaa haluamiaan kulttuuripalveluja. Julkaisu: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-510-9>

VALO-hankkeessa kehitettiin malleja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

[VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen - Xamk](#)

Rahoitus

- Haetaan maakunnallisia ja alueellisia hanke-, projekti- ja kehittämisrahoituksia kulttuurihyvinvointitoiminnalle.
- Tuetaan taide- ja kulttuuritoimijoiden talousosaamista. Rahapuhetta taide- ja kulttuurikentältä -julkaisu sisältää artikkelin kulttuurihyvinvointitoiminnan rahoituksista. Julkaisu: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-422-5>

Käytössä olevia valtakunnallisia toimintamalleja

Kulttuuripajamalli:

Kakspy ry on mukana suomen Kulttuuripajaverkostossa. Kulttuuripajamallin mukaista GFP-mallia eli ohjattua toiminnallista vertaisuutta toteutetaan Kakspy ry:n toiminnoissa:

- Kouvola, Kulttuuripaja Kulta, nuorille aikuisille
- Kouvola, Kotka Hamina, Kulttuuripaja K60, senioreille
- Haminan Klubitalolla, aikuisille
- Kotkansaaren Klubitalolla, aikuisille

GFP (Guided Functional Peer support) -mallissa koulutetaan vapaaehtoisia vertaisohjaajiksi ohjaamaan luovia ja toiminnallisia ryhmiä yhteisössään. Vahvuuslähtöinen, voimavaroihin keskittyvä malli auttaa vertaisohjaajia löytämään itselleen sopivia välineitä mm. osallisuuden ja toimintakyvyn vahvistamiseen sekä oman näköisen merkityksellisen arjen löytymiseen.

Kaikukortti - Kulttuuri kuuluu kaikille varallisuudesta riippumatta. Kotka (Haminassa pilotti käynnissä)

Kaikukortin tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien nuorten, aikuisten, perheiden ja ikäihmisten mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä. Kaikukortteja voivat saada Kaikukortti-verkoston kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) toimijoiden sekä joidenkin järjestöjen asiakkaat, jotka ovat vähintään 16-vuotiaita ja tiukassa taloudellisessa rahatilanteessa eivätkä voi siitä syystä hankkia pääsylippuja tai kansalaisopiston kurssipaikkoja.

<https://kaikukortti.fi/>

Virta -kortti Kouvola

Kortilla pääsee nauttimaan monista kulttuurin, liikunnan ja yhteisöpalvelujen toiminnoista maksutta tai lähes ilmaiseksi. 20 euron hintainen kortti on suunnattu takuueläkeläisille ja täydentävää toimeentulotukea saaville. www.kouvola.fi/virta-kortti

Sairaalaklovnit

Sairaalaklovnit vierailevat Kymenlaakson keskussairaalassa lasten poliklinikalla kerran kuukaudessa. Toiminnan mahdollistaa tällä hetkellä Lastenosastojen tuki ry lahjoitusvaroin.

Lasten ja nuorten kulttuuripolku

Kulttuuripolku on valtakunnallinen lasten ja nuorten kulttuurikasvatusohjelma. Sen tarkoitus on tuoda taide ja kulttuuri osaksi koululaisten arkea. <https://lastenkulttuuri.fi/>

Lasten ja nuorten kulttuuriverkosto Koppa on alueellinen verkosto, jota Kotkan lastenkulttuurikeskus koordinoi. Verkostoon kuuluvat Kotkan lisäksi Hamina, Kouvola, Loviisa, Miehikkälä, Pyhtää ja Virolahti. Verkosto kehittää lastenkulttuuripalveluita ja ammatillista osaamista alueellaan.

Mitä seuraavaksi?

Kulttuurilähetteen pilotointi

Hyvinvointialueen palveluohjauksessa valittujen asiakas- ja potilasryhmien ohjaaminen kuntien kulttuuripalvelujen ja järjestöjen kulttuurihyvinvointipalvelujen pariin. Toteutetaan yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja vahvistetaan eri toimijoiden välisiä yhteistyörakenteita. <https://kymenhva.fi/uutiset/kulttuurista-vetoapua-terveyden-edistamiseen-hyvinvointialue-kokeilee-kulttuurilahetetta/>

Taide- ja kulttuuritoimijoiden tuki

KYHY eli Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista -verkosto tarjoaa kulttuuri- ja taidetoimijoille vertaistukea palvelujen ja toimintamallien räätälöintiin ja toteuttamiseen. Avoin verkosto kokoontuu säännöllisesti Kymenlaaksossa.

Kulttuurihyvinvointityöhön nimetyt vastuuhenkilöt

Nimetään lasten, nuorten ja perheiden palveluyksiköissä vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on taide- ja kulttuuritoiminnan edistäminen ja nimetään Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista -verkoston edustajat perhekeskusverkostoihin.

Mistä voin tilata kulttuurihyvinvointiammattilaisia ja mistä saan lisää tietoa?

Välitystoiminta

Kymenlaaksossa kulttuurihyvinvoinnin toimijoiden tuote- ja palvelutarjotin sekä yhteystiedot päivitetään saavutettavalle alustalle ja ajan tasaiseksi. Alustoina mm. www.kyhy.fi sekä vuonna 2024 käyttöön tuleva Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) palvelutarjotin, joka kokoaa maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut yhdelle alustalle. Kehittämistyö on osa elintapaohjauksen palvelutarjotin Elman <https://kymenhva.fi/elma/> jatkokehittämistä.

Tiedotustoiminta

Toteutetaan Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista -verkoston säännölliset etätapaamiset sekä vuosittaista toimintaa esittelevä ja suunnitteleva maakunnallinen kulttuurihyvinvointitapahtuma. Ensimmäinen maakunnallinen kulttuurihyvinvointifoorumi on suunniteltu vuodelle 2025. Lisäksi jaetaan jo toteutuneiden hankkeiden tuloksia, tuotteita ja toimintamalleja.

Kulttuurihyvinvointitoiminta mukaan OLKA-pisteille Ratamokeskukseen ja Kymenlaakson keskussairaalaan. Mieli ry:n koordinoima Mental Health Art Week -teemaviikkoa vietetään viikolla 21 jolloin kulttuurihyvinvointi on kattavasti esillä molemmilla OLKA-pisteillä.

Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelman 2024-2025 painopiste lasten, nuorten ja perheiden kulttuurihyvinvointityön edistäminen.

Maakunnallisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tukena kulttuurihyvinvointityö tukee samoja strategisia päätavoitteita lisäten lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä osaltaan tukee lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien monialaisten verkostojen yhteistyötä. Taide- ja kulttuuritoiminta tukee lasten ja nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoja samalla parantaen itsetuntoa ja itsehillintää. Eri taidemuodot ovat monen lapsen ja nuoren vahvuuksia ja voimavaroja. Taide- ja kulttuuritoiminta mahdollistaa vertaistukea antavia yhteisöjä. Yhteinen tekeminen tuo iloa. Yhteisen harrastuksen parista löytyvät usein myös elinikäiset ystävät.

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen yhteys hyvinvointiin ja osallisuuteen on noussut esiin useissa tutkimuksissa. Luovat ja taidelähtöiset menetelmät tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi vaikuttavat suotuisasti sosiaalisten taitojen kehittymiseen, itsetunnon rakentumiseen sekä toisten kohtaamiseen. Hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot ehkäisevät kiusaamista ja yksinäisyyttä. Tunne- ja vuorovaikutustaidot vahvistuvat tiedon ja kokemuksen kautta.

Kouluterveyskyselyn mukaan kymenlaaksolaisista lapsista ja nuorista yli puolet harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa.

77,6% 4. ja 5. luokan oppilaista,

47,2% 8. ja 9. luokan oppilaista ja

57,1% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista.

Taiteen ja kulttuurin harrastaminen on esimerkiksi piirtämistä, kirjoittamista, koodaamista tai teatterissa, festareilla, sirkuksessa tai museossa käymistä. Myös musiikin kuuntelu, kirjojen lukeminen, valokuvaaminen ja videoiden tekeminen tai elokuvien katselu on taiteen ja kulttuurin harrastamista. Lähde: kouluterveyskysely 2023

Lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja materiaaleja ja menetelmiä

Lasten ja nuorten monipuolisen lukutaidon edistäminen laajassa yhteistyössä.

- Kouvolassa pilotoidaan lukuresepti-toimintamallia yhdessä kirjastojen ja perhekeskusten kanssa. Tulossa myös Pikkuvarpaat sananjalkapolulla -hanke - Pikkuvarpaat Sananjalkapolulla -hankkeessa rakennetaan Kymenlaaksoon varhaisvaiheen lukemista edistävä verkosto ja toimivat rakenteet sekä pilotoidaan erilaisia lukemisen edistämisen menetelmiä, joissa erityishuomio on yhteisöllisissä menetelmissä.
- Kannustetaan ylisukupolvisen Lue minulle -toimintamallin käyttöönottoon.
https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/03/lue_minulle_2022_xamk_netti.pdf
- Monialainen yhteistyö Lasten Libri -kirjallisuustapahtuman suunnittelussa ja toteutuksessa. Lasten Libri toteutuu osana Kymi Libri -tapahtumaa kesällä 2025. Pääjärjestäjä PRO Kaakon kirjamesut ry.

Kannustetaan perheitä yhteiseen ja ylisukupolviseen 'lelulilu'-toimintaan; leikkiin, luovuuteen, liikkumiseen ja luontosuhteen vahvistamiseen.

Julkaisu 100 leikkiä <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-266-5>

Videotaiderata on suunnattu lapsiperheille, lapsiperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/12/videotaideradadan_tehtavat_valo_hanke_2020.pdf

Taikusydän tietokortit:

[Taide-, taito- ja kulttuurikasvatus lapsen taide- ja kulttuurisuhteen rakentajana varhaiskasvatuksessa. Taikusydän-tietokortti 1/2024.](#)

Hyviä käytäntöjä ja pedagogisia työkaluja, joilla varhaiskasvatuksen opettaja voi tukea lapsen taide- ja kulttuurisuhdetta.

[Taide nuorten tulevaisuustaitojen tukena. Tietokortti 1/2021.](#) Miten taidetoiminta voi tukea nuorille tärkeiden tulevaisuustaitojen kehittymistä.

Kymenlaakson kulttuurihyvinvoinnin yhteyshenkilöt:

Tuija Kivikko, osallisuuskoordinaattori Kymenlaakson hyvinvointialue
tuija.kivikko@kymenhva.fi

Piia Kleimola, teatteritoimija, luovan alan yrittäjä, aluevaltuutettu
piia.kleimola@toimintavoima.fi

Hyödyllisiä linkkejä:

- Kymenlaakson hyvinvointia kulttuurista -verkosto www.kyhy.fi
- Taikusydän www.taikusydan.fi
- Taikusydämen tietokortit: <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/taikusydamen-julkaisut-ja-tietokortit/taikusydamen-tietokortit/>
- Verkkolehti Taidetutka www.taidetutka.fi
- MIELI Terveyttä Kulttuurista mielenterveysseura <https://www.mielenterveysseurat.fi/terveyttakulttuurista/>
- Lastenkulttuuri.fi toimii tietopankkina ja verkostoitumisvälineenä lastenkulttuuritoimijoille, kasvatusalan ammattilaisille, taidekasvattajille sekä lastenkulttuurin yleisöille.